

* **Kes ma olen?**

* **Õppima**

* **Tööle**

* **Planeerin ja saavutan**

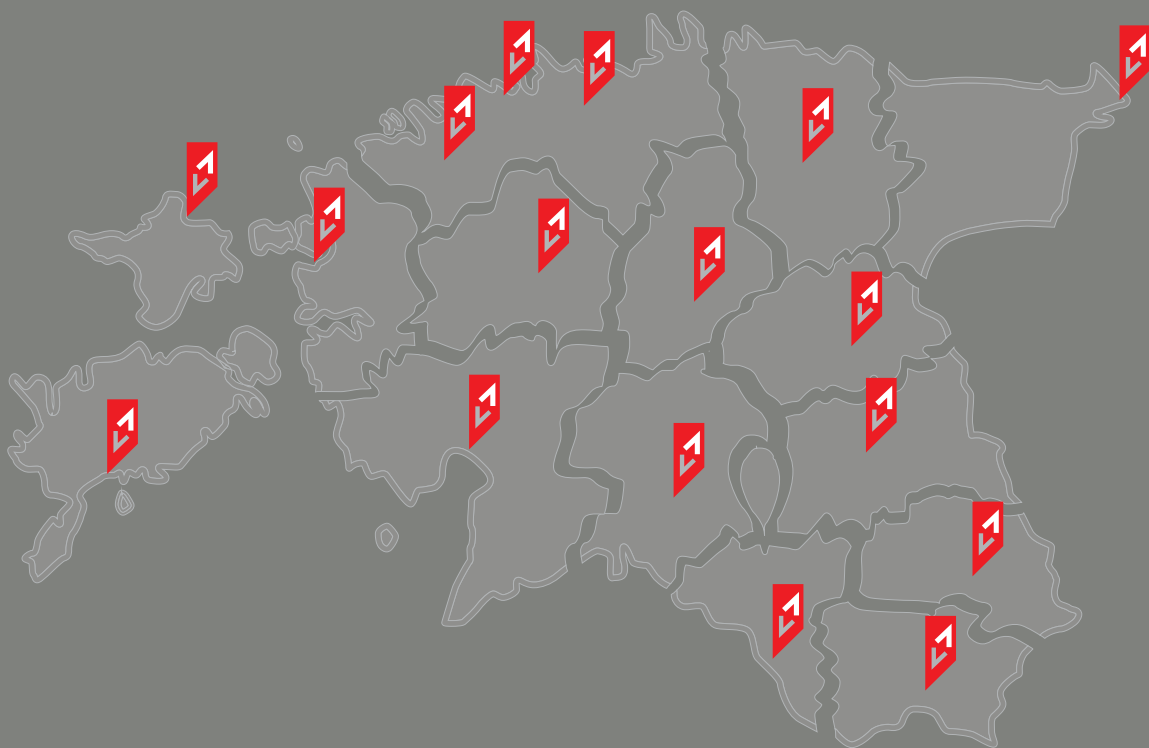

Abimees

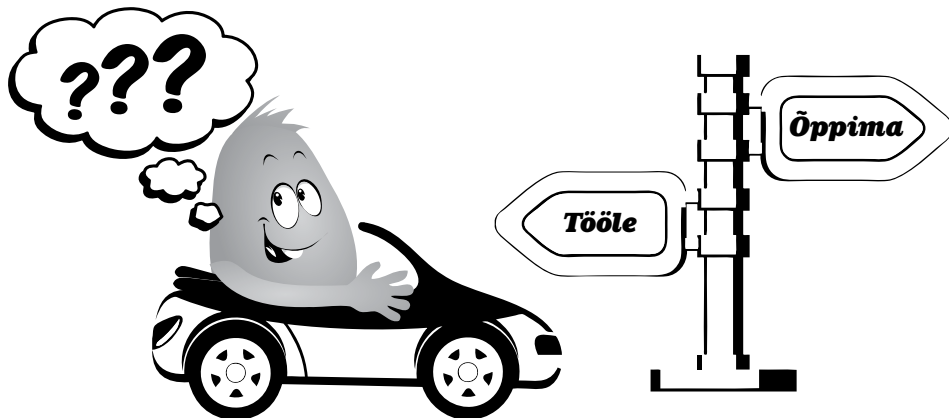
Sinu tulevikuplaanide tegemisel

***Oma karjääri planeerimisel
saad teavet ja nõu Rajaleidja
keskustest üle Eesti.***

rajaleidja.ee

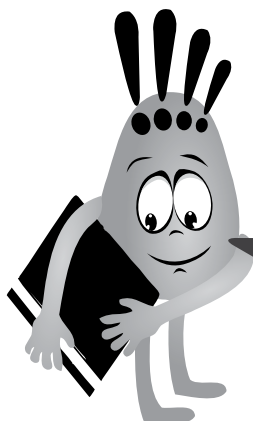

R1JALEIDJA
Tean, kuhu lähen!

Kas Sa tead, et oled juht? Isegi kui Sul puudub juhiluba, juhid Sa ikkagi enda elu ühes või teises suunas. Kindlasti oled pidanud aeg-ajalt mõtlema, kuidas jõuda sihtkohta kõige kiiremat ja otsemat teed pidi. Haara rooliratas kindlalt kätte ja alusta oma elutee planeerimist!

*See vihik aitab Sul valida elukutset, teha õpinguplaane elukutse omandamiseks ja valmistuda tööeluks. Vihik on Sinu abimees nii põhikoolis kui ka gümnaasiumis ja kutsekoolis ning võid seda täita siis, kui Sul on selleks aega ja soovi. Saad selle 9. klassis ja siis võiksid Sa läbi teha harjutused, millel on märged **9**. Hoi a vihk alles ja kui oled 12. klassis või kutsekooli lõpus uute valikute ees, saad seda jälle kasutada. Sobivad harjutused on siis juba märged **12** **Kk**. Samade teemade juurde tagasipöördumine aitab Sul enda arengut paremini näha ja seada järgmisi samme.*

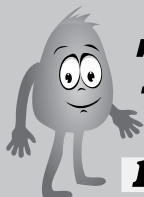

Muretse endale ka kiirkõitja, kuhu saad õpingute vältel lisada:

- koolis, Rajaleidja.ee-s või karjäärinõustaja juures tehtud testide ja töölehtede tulemusi;
- tõendeid, diplomeid, tänukirju, iseloomustusi, soovitusi jms;
- huvipakkuvate koolide flaiereid ja voldikuid;
- CV, varasemate töökohtade töölepinguid.

- * Täidetud vihik ja kiirkõitja vahel olev materjal toetavad teineteist ning aitavad Sul paremini valikuid teha.
- * Vihiku tühjadele lehtedele tee märkmeid.
- * Kolme esimese peatüki lõpus on infopank, kust leiad teemakohaseid viiteid.
- * Vihiku koostamisel on abiks olnud Rajaleidja keskuste karjäärinõustajad ja -infospetsialistid.

Teejuht

1. Kes ma olen? 5

9 12 Kk *Minu iseloom* 6

9 12 Kk *Minu hobid* 7 9 12 Kk *Minu oskused* 8

9 *Mida pean elus tähtsaks?* 10

12 Kk *Mida pean töökohal tähtsaks?* 11 9 12 Kk *Minu võimed* 12

9 12 Kk *Infopank* 15 9 *Minu tervis* 14

2. Õppima 18

9 12 Kk *Minu õpirööm* 19

9 *Milline kool sobib?* 23 9 *Gümnaasium või kutsekool?* 21

12 *Kutsekool või kõrgkool?* 25 12 *Milline kool sobib?* 27

12 Kk *Õpirändama?* 31 Kk *Õpin edasi või lähen tööle?* 29

9 12 Kk *Minu haridustee* 33 9 12 Kk *Infopank* 34

3. Tööle 37

9 *Minu teadmised töömaailmast* 38

9 12 Kk *Minu töökogemused* 39 9 12 *Minu ametid* 41

9 12 Kk *Suveks tööle* 44 9 12 Kk *Minu perekonna ametipuu* 43

12 Kk *Minu cv ja motivatsioonikiri* 45

9 12 Kk *Infopank* 48 9 12 Kk *Mina internetis* 47

4. Planeerin ja saavutan 51

9 *Minu tulevikuplaan 9. klassis* 52

12 *Minu tulevikuplaan 12. klassis* 53

Kk *Minu tulevikuplaan kutsekooli lõpus* 54

9 9. klass

12 12. klass

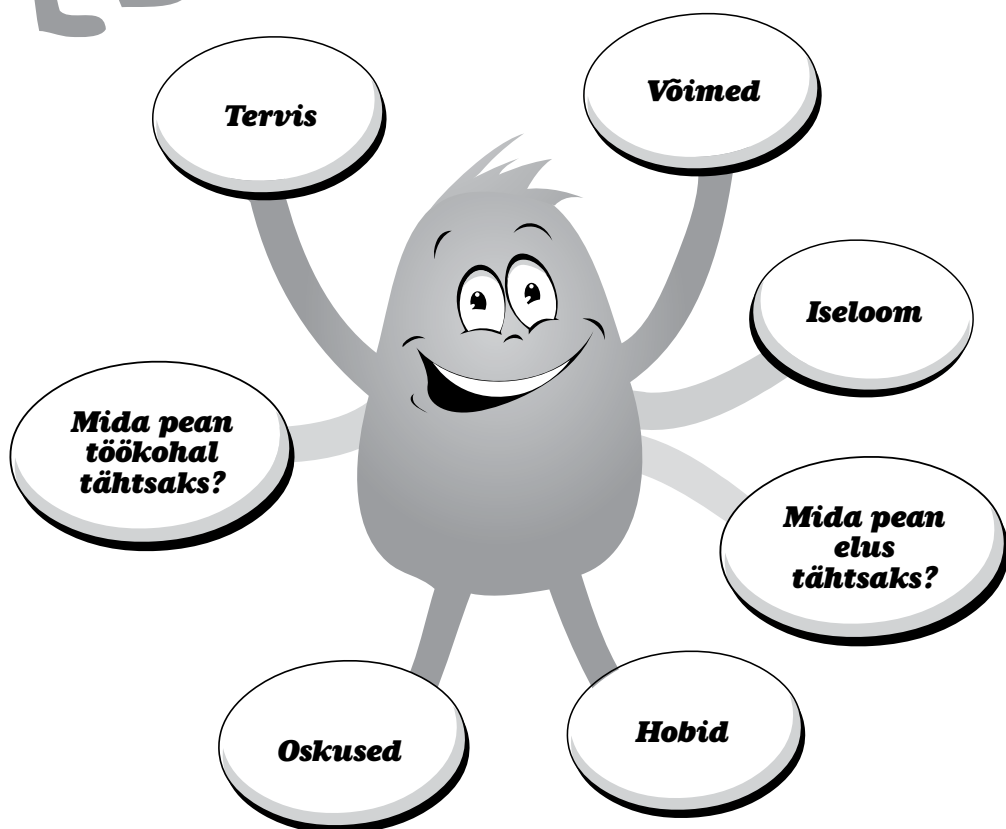
Kk kutsekool

1. Kes ma olen?

Enesetundmine aitab otsustada, milline elukutse Sulle sobib, mida suudad hästi teha ja milles tuleb Sul end veel arendada.

Karjääriplaneerimine eeldab, et Sa tunned iseennast ja tead oma võimalusi. Tähtis on osata analüüsida enda oskusi, võimeid, hobisid, iseloomuomadusi ja tervislikku seisundit.

Selles peatükis saad nendest teemadest lähemalt lugeda.

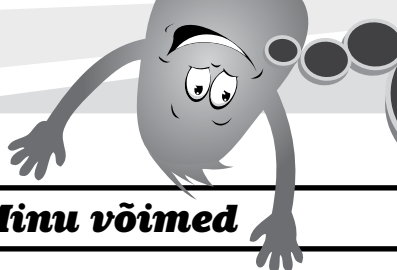

Sa oled hea tegevuses, mille juures saad kasutada oma teadmisi ja oskusi. Need aga sõltuvad Sinu võimetest.

9 12 Kk Minu võimed

Võime on isiksuseomadus, mis võimaldab sooritada midagi heade tulemustega. Igal inimesel on võimed ja võimekas võib olla mitmel alal. Võimed soodustavad teadmiste ja oskuste omandamist, kuid ei ole ise teadmised ja oskused.

Selgita välja, milles Sina oled võimekam. Tee rist lahtritesse, mis sobivad Sinu kohta kõige paremini.

	9	12 Kk
Verbaal-lingvistiline võime. Sõnadega seotud tegevused, näiteks kirjutamine		
Mulle meeldib lugeda raamatuid ja/või kuulata raadiot		
Õpin edukalt raamatute, CDde, DVDde jm abil ning teisi inimesi kuulates		
Olen hea ja huvitav kõneleja		
Suudan hästi selgitada		
Mulle meeldib märkmeid teha		
Mulle jäävad jutuajamised ja tsitaadid hästi meelde		
Ristide arv kokku		

	9	12 Kk
Loogilis-matemaatiline võime. Loogilist mõtlemist nõudvate probleemide lahendamine, arvud		
Mulle meeldib lahendada mõistatusi ja probleeme		
Mulle meeldivad selged samm-sammulised selgitused		
Korrastan asju mõistlikult ja kindlas järjekorras		
Otsin sageli näiteid ja seoseid		
Lahendan probleemi sammhaaval		
Naudin kriminaalromaane ja -filme		
Ristide arv kokku		

	9	12 Kk
Visuaal-ruumiline võime. Silmaga nähtav teave, pildid, kujundid		
Mul on hea suunataju		
Näen asju, mida teised sageli ei märka		
Mulle jäävad silmaga nähtavad detailid hästi meelde		
Õppimisel on mul suur abi filmidest, slaididest ja videotest		
Suudan kergesti kasutada kaarte, tabelleid ja graafikuid		
Mulle meeldib saada toimuvast tervikpilt		
Ristide arv kokku		

	9	12 Kk
Kehalis-kinesteetiline võime. Liikumine või millegi tegemine käsitsi		
Mulle meeldib palju liikuda		
Mulle meeldib igasuguseid asju ise valmistada		
Mulle meeldivad liikumismängud		
Minu hobide hulka kuuluvad sport, jalutamine või tantsimine		
Mulle meeldib toitu valmistada		
Mulle meeldib maalida, dekoreerida või käsitööd teha		
Ristide arv kokku		

- **rajaleidja.ee/huvitegevus**

Siit saad teada, kuidas valida meelepärast huvitegevust, ning leiad lingikogu erinevatest huvitegevusasutustest.

- **rajaleidja.ee/iseloom**

Siit saad teavet isiksuse ja iseloomu kohta ning välja selgitada oma isiksusetüübi. Samuti saad täita töölehti „Iseloomu tugevamad küljed“ ja „Millisena teised mind näevad?“.

- **rajaleidja.ee/oskused**

Siit leiad teavet oskuste kohta ja saad täita töölehte „Minu oskused“.

- **rajaleidja.ee/tervis**

Siit saad teada, kuidas on omavahel seotud tervis ja karjääriplaneerimine ning milliste terviseküsimustega peaksid eriala valikul arvestama.

- **rajaleidja.ee/vaartused**

Siit leiad teavet väärtuste ja hoiakute kohta ning saad täita töölehti „Minu väärtused“ ja „Väärtuste skaala“.

- **rajaleidja.ee/voimed**

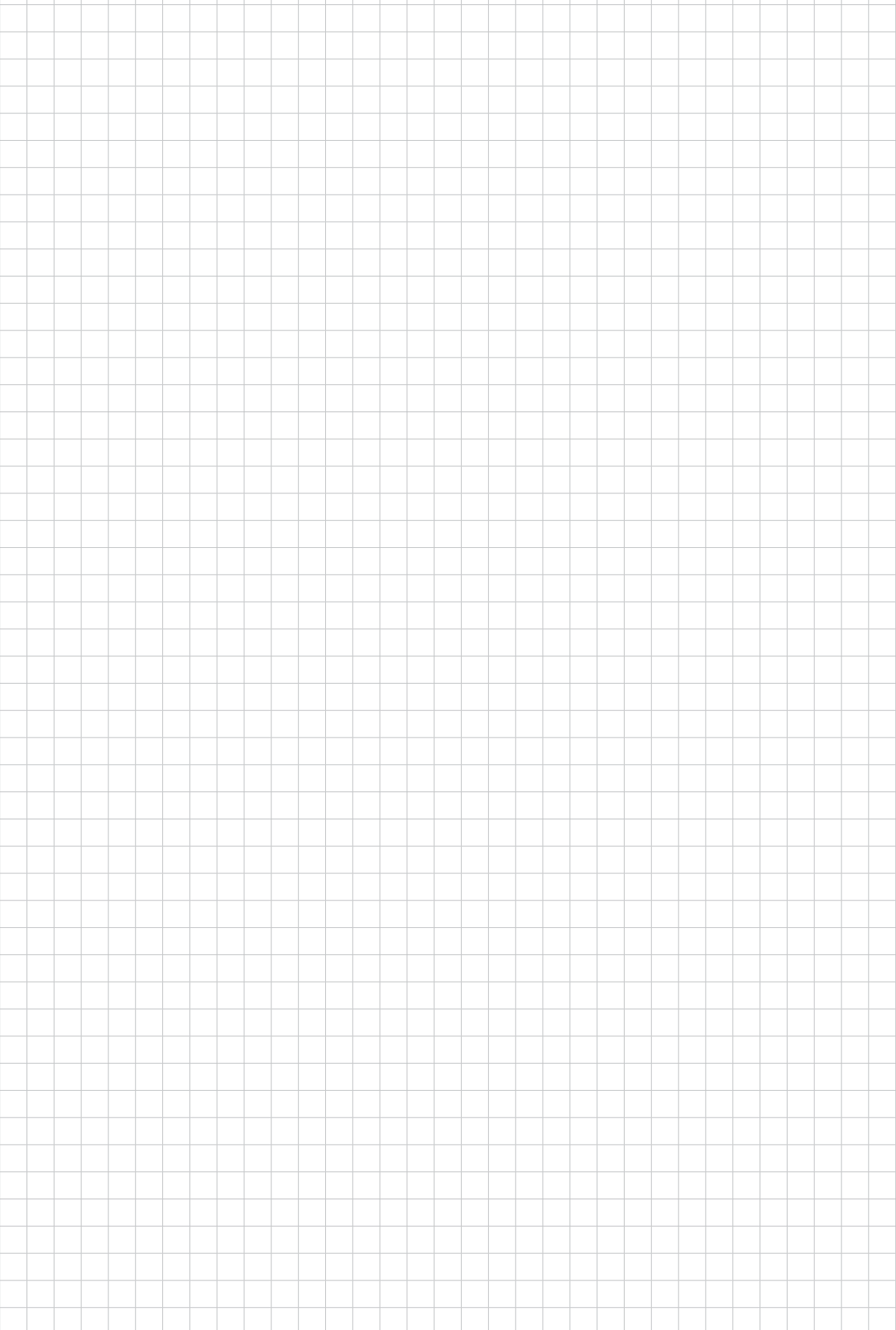
Siit leiad teavet võimete kohta ning saad täita töölehti „Võimed ja amet“ ja „Milles olen võimekas“.

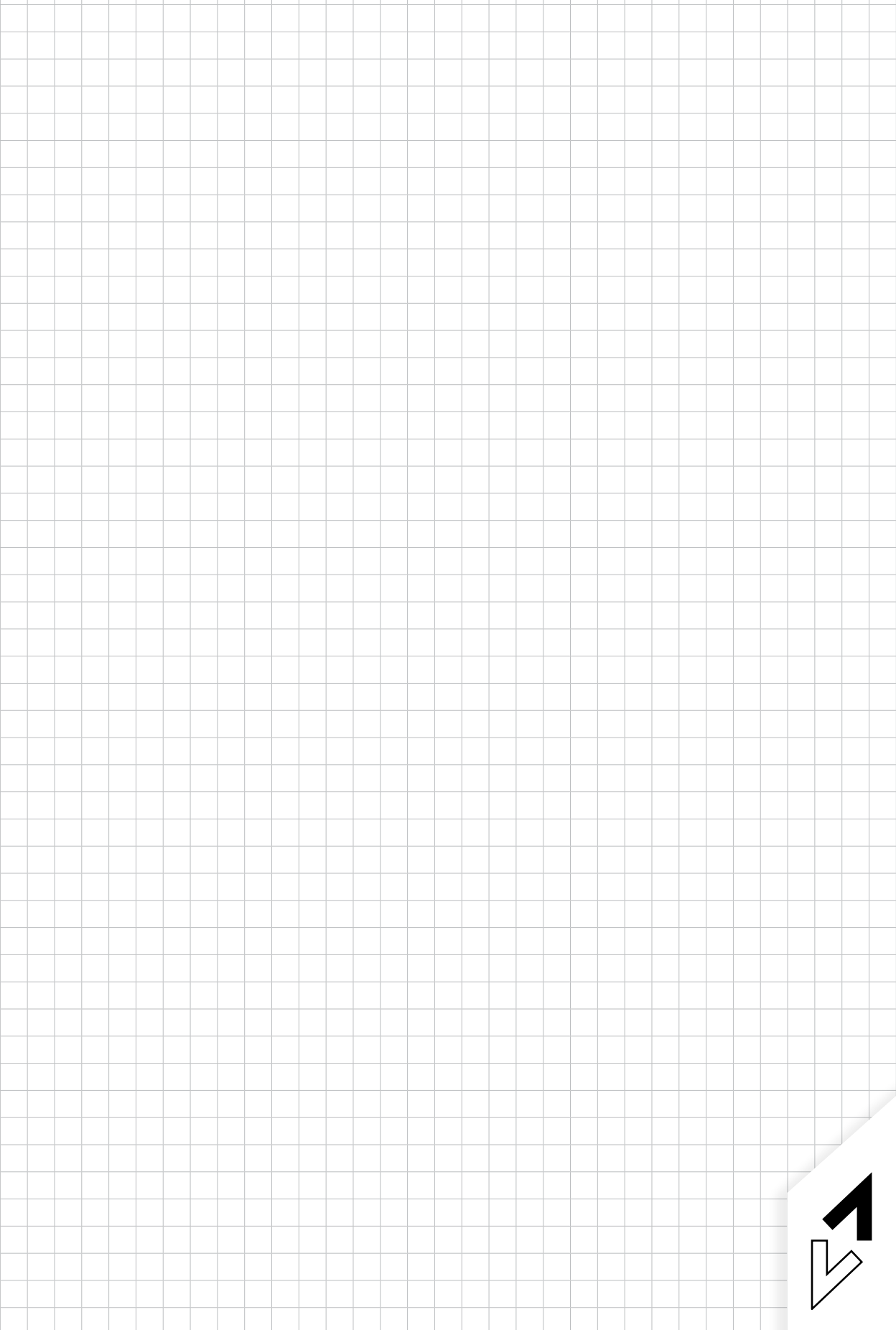
- **stardiplats.ee**

Siit leiad juhiseid, kuidas oma tegevust ja saadud kogemusi analüüsida ning neid CVsse lisada.

2. Õppima

Õppimine on eduka inimese elukestev eluviis.

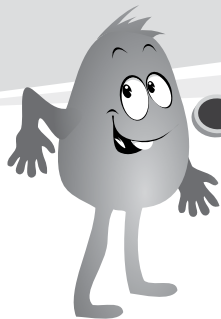
Õppida võib mitut moodi.

- **Formaalõpe on Sinu igapäevane õppetegevus koolis.** Eestis on koolis käimine kohustuslik põhikooli lõpetamiseni või 17aastaseks saamiseni.
- **Mitteformaalne õppimine** toimub väljaspool kooli ja see on vabatahtlik. Mitteformaalse õppe abil arendab inimene end kursuste, koolituste, huviringide jms kaudu. Seda õpet võivad pakkuda nii professionaalsed koolitajad kui ka näiteks vabatahtlikud või eakaaslased.
- **Informaalne õpe** on eesmärgistamata õppimine igapäevaelu olukordades (näiteks kodus remondi tegemisel, õe-vennaga suhtlemisel jm).

Elukutse omandatakse enamasti koolis, kuid kindlasti on väga kasulik ka väljaspool kooli õpitu.

Nende teemadega tegeledki selles peatükis.

Õppimine avardab Sinu
tulevikuvõimalusi. Kui õppimine
valmistab rõõmu, siis on see ka huvitav.

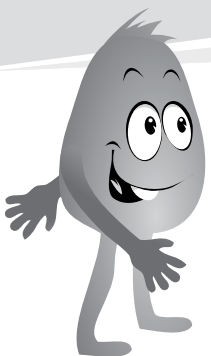
9 12 Kk **Minu õpirõõm**

Vali väide, mis iseloomustab Sinu tegutsemist ja mõtteid kõige paremini, ja kirjuta sellele vastav täht sobivasse lahtrisse.

	9	12 Kk
1. Tervitan (sõpru, õpetajaid, naabreid) a. sest nii on kombeks b. ainult vajaduse korral c. alati pärast seda, kui mind on tervitatud d. sest olen heatahtlik ja viisakas		
2. Tulen kooli ja tundi a. õigel ajal, sest ei taha märkust saada b. õigel ajal, sest ei taha, et minu üle naerdaks c. tihti hilinemisega d. õigel ajal, sest olen täpne ning hilinemine häirib teisi ja mind		
3. Tunnis a) käitun asjalikult, kui teised ka nii teevad b) käitun asjalikult ainult õpetajate suhtes, keda ei julge häirida c) püüan märkamatuks jääda d) käitun asjalikult, sest olen õpihimuline		
4. Kodutööd a) püüan enamasti ära teha, sest see mõjutab minu hindeid tunnistusel b) jätan enamasti tegemata c) püüan enamasti ära teha, sest kogu aeg ei jõua spikerdada d) püüan enamasti ära teha, sest need arendavad minu teadmisi ja oskusi		
5. Puudumise korral a) teavitan õpetajat, sest nii peab kooli kodukorra järgi tegema b) ei teavita kedagi c) teavitan õpetajat, sest ei taha, et ta võtaks ühendust minu vanematega d) teavitan õpetajat, sest olen kohusetundlik		
6. Vahetunnis meeldib mulle a) järgmiseks tunniks õppida b) tegemata töid kaaslastelt maha kirjutada c) õpetajaid taga rääkida d) puhata ja sõpradega kohtuda		
7. Väldin vandumist, sest a) see on ropp ja teiste suhtes lugupidamatu b) mul ei ole sellest sooja ega külma c) selle eest võib saada karistada d) oskan olla vahva ja veenev ka muud moodi		
8. Väldin togimisi ja kaklusi, sest a) see on minu vanuses lapsik b) mind see teema ei puuduta c) selle eest võib saada karistada d) sellest võivad tekkida õnnetused ja vigastused		

Kui Sulle meeldib õppida üldaineid (matemaatika, eesti keel jne), arutleda, lahendada mõttetööd nõudvaid ülesandeid, lugeda ja uurida, võiksid kaaluda oma haridustee jätkamist gümnaasiumis. Kui Sind haarab rohkem praktiline tegevus, tasub mõelda õppimisele kutsekoolis. Seal õpid ametit ja jätkad selle kõrval ka üldainete õppimist, et saada kutsekeskharidus.

9 Gümnaasium või kutsekool?

Tabel I. Tõmba sobivale vastusevariandile ring ümber ja liida seejärel punktid kokku.

9

Arvan, et	Jah, kindlasti	Peaaegu nõus	Ei, mitte sugugi
üldhariva teooria õppimisest aitab praeguseks küll	3	2	1
mõne aasta pärast tahan olla materiaalselt iseseisev	3	2	1
edasised õpingud peavad olema praktilist laadi, sest tahan teha midagi, mille tulemus on nähtav	3	2	1
konkreetselt ametit õppides saan erialased oskused, et töötada soovitud alal	3	2	1
pean omandama suhtlemisoskusi ja üldteadmisi, et saada hakkama nii erinevates ametites kui ka igapäevaelus	3	2	1
võiksin õppida kutsekoolis, kus on rohkem tööpraktikat kui gümnaasiumis	3	2	1
olen valmis pärast gümnaasiumi edasi õppima rakenduskõrgkoolis, kus on praktilisem õppekava	3	2	1
mul on parem jätkata õpinguid gümnaasiumis, sest tahan eriala õppida ülikoolis	1	2	3
võiksin õppida veel aastaid, sidumata ennast kindla eriala või valdkonnaga	1	2	3
tahaksin omandada pärast gümnaasiumi kõrgkoolis teaduslikke või kunstierialasid ja olen valmis selle nimel õppima veel kümme aastat	1	2	3
Liida punktid ülevalt alla kokku ja leia kogusumma	+	+	=

10–16 punkti – Sulle meeldivad teoreetilist laadi teadmised. Gümnaasium oleks Sinu jaoks hea võimalus saada tugev alus kõrgkooliõpinguteks.

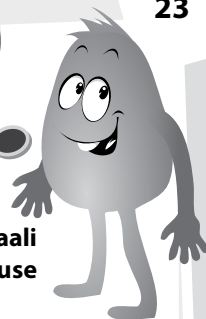
17–23 punkti – hindad nii teoreetilisi teadmisi kui ka praktilist töösust. Gümnaasiumi kõrval on heaks võimaluseks ka erinevad kutsekoolid.

24–30 punkti – oled rohkem praktilise suundumusega. Sinu jaoks võiks kutsekool olla hea võimalus saada kiiremini erialateadmised ja -oskused ning asuda tööle.

Et Sul tekiks valiku-
võimalused, kogu infot.

9 Milline kool sobib?

LÄHEN KUTSEKOOLI

Kui eelmise harjutuse põhjal selgus, et Sulle sobib kutsekool, mine portaali kutseharidus.ee. Vali vasakul pool olevast menüüst rubriik „Põhihariduse baasil“ ja täida tabel.

9

1. Kirjuta siia Sulle huvi pakkuv valdkond (näiteks puidutööstus, koduteenindus, turism ja vaba aeg).	
2. Milliseid erialasid see valdkond hõlmab (kui hoiad kursorit valdkonna peal, tulevad nähtavale erialad)?	
3. Milline neist erialadest pakub Sulle kõige enam huvi?	
4. Loe eriala tutvustust ja kirjuta, miks see Sulle huvi pakub.	
5. Otsi koolide kodulehtedelt, millised on selle eriala sisseastumistingimused.	
6. Kirjuta kolm kooli, kus saab seda eriala õppida, ja põhjenda iga kooli puhul, miks just see Sulle sobib.	
1.	
2.	
3.	
7. Otsi koolide kodulehtedelt, millised on sealsed huvi- ja sportimisvõimalused.	
1.	
2.	
3.	
8. Kas vajad nendes koolides õppimiseks õpilaskodu? Uuri koolide kodulehtedelt, kas neil on õpilaskodu olemas ja millised on sealsed elamistingimused?	
1.	
2.	
3.	
Mulle pakub huvi	(eriala nimetus) ja ma lähen seda õppima (kutsekooli nimi)

Alati võiksid mõelda enda jaoks valmis vähemalt ühe varuvariandi juhuks, kui esimene eelistus mingil põhjusel ei toimi. Et valikuvõimalused oleksid suuremad, võiksid sama harjutuse veel ühe-kahe erialaga läbi teha.

9

Varuvariant 2: eriala:		, kool:	
Varuvariant 3: eriala:		, kool:	

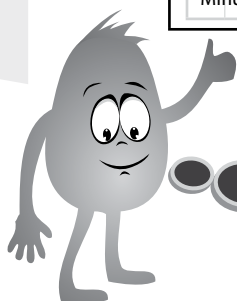

LÄHEN GÜMNAASIUMI

Kui selgus, et Sulle sobib gümnaasium, siis täida alltoodud tabel. Selle juures on Sulle abiks link rajaleidja.ee/gymnaasiumid ja koolide kodulehed. See harjutus aitab muu hulgas mõista, et gümnaasiumi valikul on peale riigieksamitulemuste olulised ka muud asjad.

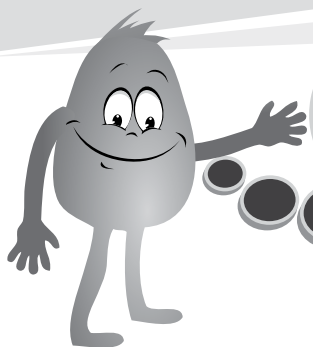
9

1. Kirjuta kolm gümnaasiumi, kus eelistad edasi õppida.		
1. kool:	2. kool:	3. kool:
2. Millised on nende koolide õppesuunad?		
3. Milliseid võõrkeeli nendes koolides õpetatakse?		
4. Millised huvi- ja spordiringid nendes koolides tegutsevad?		
5. Millised on nende koolide sisseastumistingimused?		
6. Mis on nende koolide juures veel oluline (näiteks maine, kaugus kodust, sõprade eelistus, nüüdisaegsed õppetingimused, vilistlased jms)?		
Minu valikuvariant 1:		
Minu valikuvariant 2:		
Minu valikuvariant 3:		

Kutsekoolide ja gümnaasiumite kohta saad lähemat teavet Rajaleidja keskustest, Rajaleidja portaalist või infomessidelt.

Peatselt lõpetad gümnaasiumi. See ei taga Sulle aga veel huvitavat ja tasuvat tööd. Enamik oskustöölisi, spetsialiste ja juhte on kutse- või kõrgharidusega. Kui oled huvitatud põhjalike teoreetiliste teadmiste omandamisest, võiksid kaaluda oma haridustee jätkamist kõrgkoolis. Kui soovid rohkem praktilist tegevust kui teooriat, tasub mõelda õppimisele kutsekoolis.

12 Kutsekool või kõrgkool?

Tabel I. Tõmba sobivale vastusevariandile ring ümber ja liida seejärel punktid kokku.

12

Arvan, et	Jah, kindlasti	Peaaegu nõus	Ei, mitte sugugi
teooria õppimisest aitab praeguseks küll	3	2	1
tahan võimalikult kiiresti olla materiaalselt iseseisev	3	2	1
edasised õpingud peavad olema praktilist laadi, sest tahan teha midagi, mille tulemus on nähtav	3	2	1
kutsekoolis õppides omandan erialased oskused, et töötada soovitud alal	3	2	1
võiksin õppida kutsekoolis, kus on rohkem praktikat kui kõrgkoolis	3	2	1
õpin meelsamini kutsekoolis, kus on praktilisem õppekava ja vahel ka lühem õppeaeg	3	2	1
jätkan õpinguid kõrgkoolis, sest soovin töötada kõrgharidust nõudval erialal	1	2	3
võiksin õppida veel mitu aastat, sidumata ennast kindla eriala või valdkonnaga	1	2	3
olen kõrgkoolis õppides valmis jätkama õpinguid magistri- ja doktoriõppes	1	2	3
Liida punktid ülevalt alla kokku ja leia kogusumma	+	+	=

9–14 punkti – Sulle meeldivad teoreetilist laadi teadmised, mida saad akadeemilisest kõrgkoolist.

15–22 punkti – hindad nii teoreetilisi teadmisi kui ka praktilist tööoskust. Akadeemilise kõrgkooli kõrval on heaks võimaluseks ka rakenduslik kõrgharidus.

23–27 punkti – oled rohkem praktilise suundumusega. Sinu jaoks võiks kutsekool olla hea võimalus saada kiiremini erialateadmised ja -oskused ning asuda tööle.

LÄHEN KÕRGKOOLI

Kui eelmise harjutuse tulemusest selgus, et Sulle sobib kõrgkool, siis vali link rajaleidja.ee/korgkoolid ja täida tabel.

1. Kirjuta kolm eriala, mis Sulle huvi pakuvad, ja põhjenda, iga eriala puhul, miks Sa selle valisid?

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2. Millistes koolides neid erialasid õpetatakse?

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

3. Millised on nende erialade sisseastumistingimused?

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

4. Kirjuta siia kolm-neli ainet selle eriala õppekavast, mis pakuvad Sulle erilist huvi.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

5. Kui pikk on selle eriala õppe nominaalaeg? Millised on selle eriala edasiõppimisvõimalused magistrantuuris ja doktorantuuris?

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

6. Kas vajad sellel erialal õppimiseks õpilaskodu? Uuri, millised on sealsed elamistingimused.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

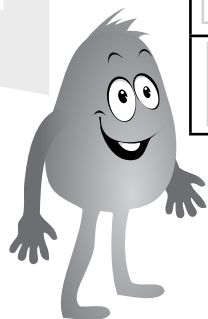
7. Mis on nende koolide juures veel oluline (näiteks maine, kaugus kodust, sõprade eelistus, nüüdisaegsed õppetingsimused, vilistlased jms)?

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Mulle pakub kõige enam huvi

(eriala nimetus) ja ma lähen seda õppima
(kõrgkooli nimi)

Vajaduse korral pea nõu karjääri-
nõustajaga Rajaleidja keskusest
või otsi lisateavet internetist.

Väljaspool Eestit õppimine on huvitav ja põnev, ent uude keskkonda elama asumine on ka väga suur muutus. Seetõttu tasub ootamatute olukordade vältimiseks ning ebameeldivustest ja pettumustest hoidumiseks end põhjalikult ette valmistada.

12 Kk Õpirändama?

Hinda oma keeleoskust, kultuuriliste erinevustega sobitumise võimet, psühholoogilist ja praktilist ettevalmistust õpirändamiseks. Värvide järel olev tordiviil ära:

- punane – üldse mitte
- kollane – vähesel määral (vajan palju toetamist, veel õppimist, harjutamist)
- sinine – rahuldaval, piisaval tasemel (saan enamasti hakkama, keerulistes olukordades võib tekkida raskusi)
- roheline – väga heal tasemel (olen kindel, et saan hästi hakkama, ei karda mingeid raskusi).

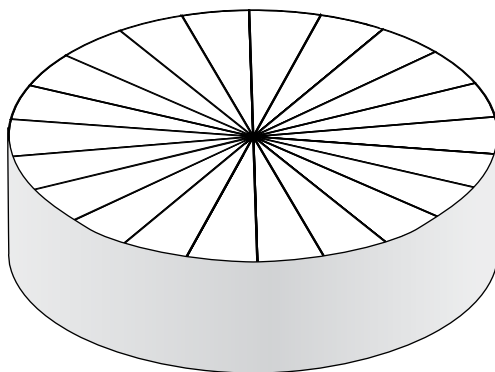
VÕORKEELEOSKUS	HINNANG
Kas Sa oskad Sulle huvi pakkuva maa kõnekeelt?	
Kas Sa oskad lugeda mõnes võorkeeles?	
Kas Sa oskad kirjutada mõnes võorkeeles?	
Kas oled valmis õppima uusi sõnu, erialatermineid?	
Kas Sul on eelteadmisi kohalikust murdest?	
VÕIME SOBITUDA KULTUURILISTE ERINEVUSTEGA	
Kas Sa tead, millised on Sulle huvi pakkuva riigi erinevused võrreldes Eesti koolisüsteemiga?	
Kas Sa tead, milline on perekultuur Sulle huvi pakkavas riigis?	
Kas Sa tead, millised on omavahelise suhtlemise omapärad Sulle huvi pakkavas riigis (noor–noor; noor–õpetaja, noor – majutuspere vanemad jms)?	
Kas Sa tead, millised on vaba aja veetmise võimalused Sulle huvi pakkavas riigis?	
Kas sa tead, millised on tavaelu eripärad Sulle huvi pakkavas riigis (söögiajad, magamamineku aeg, kaupluste lahtioleku aeg jm)?	
Kas kohaned suurte tavaelumuutustega kiiresti?	
PSÜHHOLOOGILINE ETTEVALMISTUS	
Kas Sa suudad võõras kohas esimestel nädalatel tavapärase ülepingega toime tulla?	
Kas Sa suudad võõras keskkonnas üksiolekuga kohaneda?	
Kas Sa suudad võõraste inimestega kohaneda?	
Kas Sa suudad olla järjekindel vaatamata ettetulevatele raskustele võõras riigis?	
PRAKTLINE ETTEVALMISTUS	
Kas Sa tead, mida täpselt huvipakkuva riigi väljavalitud koolis õpitakse?	
Kas Sa tead täpselt õppimise ajakava ja sisseastumistingimusi (millal on kursused, katsed, eksamid jne)?	

Kas Sa tead, millised on õppetöö eripärad (palju suulist/kirjalikku vastamist, iseseisvat tööd jne)?	
Kas Sa tead, kus Sa elama hakkad?	
Kas Sa tead, kellega Sa veel kokku puutud (nii elu- kui ka õppimiskohas)?	
Kas Sa tead, millised on Sulle huvi pakkuvad koolis keelenõuded?	
Kas Sa tead, millised on Sinu finantsvõimalused?	

Loe tulemused kokku: punaseid lõike: , kollaseid lõike: ,
siniseid lõike: , rohelist lõike:

Kanna oma tulemused suurele tordile, värvides oma lõigud vastava värviga ära.

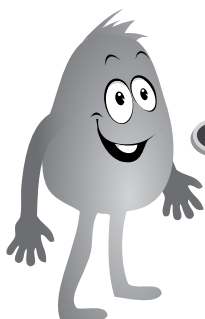
Millist värvi on tordil kõige rohkem?

PUNANE – Sa ei ole veel õpirändeks valmis. Töenäoliselt sobib Eestis või sarnase kultuuriga lähivälismaal õppimine Sulle paremini. Kui plaanid minna võõrsile õppima, siis peaksid Sulle huvi pakkuva maa eluolu ja õppimistingimusi rohkem uurima.

KOLLANE – Sa ei ole õpirändeks veel päris valmis. Sul võib olla raskusi kohanemisega. Kui otsustad minna välismaale, uuri hoolega, millised on sealsed õpikeskkonna ja igapäevaelu omadused. Mida rohkem tead, seda paremini kohaned ja saavutad soovitud õpitulemused.

SININE – saaksid hakkama, kuid mõnikord võib Sul tekkida vajadus küsida abi või lisateavet.

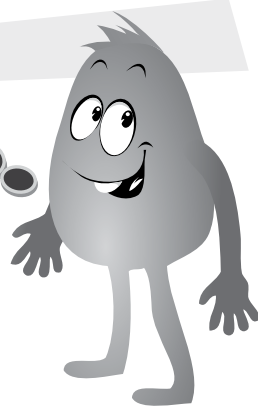
ROHELINE – oled õpirändeks hästi valmistunud! Edu!

**Lisateabe otsimiseks vali link
rajaleidja.ee/euroopasse ja pea nõu
juba välismaal käinud noortega.**

Haridusteel
ei ole tupikuid!

9 12 Kk **Minu haridustee**

9

Vaata skeemilt, kus Sa praegu oled. Millisest elukutsest Sa unistad? Kus koolis seda õppida saab? Värvige joonisel roheliseks need nooled, mis näitavad Sinu edasist haridusteed selleni jõudmiseks. Vajaduse korral lisa oma haridusteele (tõmba ise nool) töötamine, õppimine ja töötamine välismaal, vabatahtlik teenistus, praktika või ajateenistus.

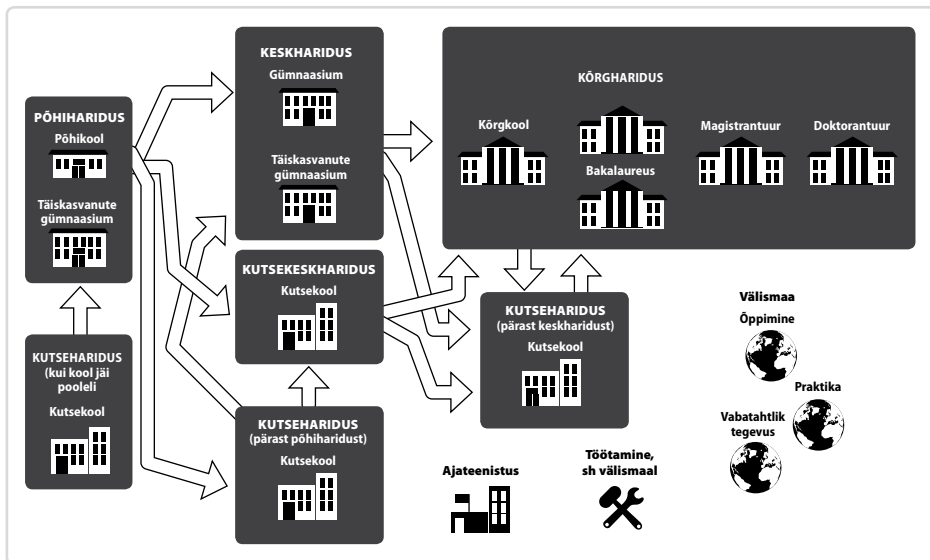
12

Kas Sinu plaanides on midagi muutunud? Värvige joonisel siniseks nooled, mis näitavad Sinu haridusteed nüüd. Vajaduse korral lisa oma haridusteele (tõmba ise nool) töötamine, õppimine ja töötamine välismaal, vabatahtlik teenistus, praktika või ajateenistus.

Kk

Kas Sinu plaanides on midagi muutunud? Värvige joonisel kollaseks nooled, mis näitavad Sinu edasist teed. Vajaduse korral lisa oma haridusteele (tõmba ise nool) töötamine, õppimine ja töötamine välismaal, vabatahtlik teenistus, praktika või ajateenistus.

- **kutseharidus.ee**
Siit saad valdkondade ja erialade kaupa otsida Sulle huvi pakkuvat kutsekooli.

- **rajaleidja.ee/ettevalmistuseksamiteks**
Siit leiad ligi kaksikümmend soovitus, mida teha enne eksamit ja selle ajal.

- **rajaleidja.ee/euroopasse**
Siit leiad kogu vajaliku teabe välismaale tööle- või õppimamineku ja sealt naasmise kohta. Siin pakutav teave puudutab võõrsileminekut nii otse gümnaasiumist, kutse- või kõrgkoolist kui ka kooliväliselt.

- **rajaleidja.ee/gümnaasiumilopetajale**
Siit saad teavet kõikide oma edasiste võimaluste kohta. Sul on võimalik otsida kutse- ja kõrgkoole erialade kaupa ning leida teavet ajateenistuskohustuse, ravi-kindlustuse ja riigieksamite, sh materjalide, aegade ja ettevalmistuskursuste kohta.

- **rajaleidja.ee/haridustooleht**
Siit leiad haridusteemalised töölehed, mis aitavad lahti mõtestada erinevaid erialavalikuga seotud küsimusi.

- **rajaleidja.ee/homme**
Siit saad teada, millistel ametialadel ja millistes majandussektorites vajatakse töötajaid kõige rohkem – need valides võid olla enam-vähem kindel, et õpid erialal, kus tööd ei ole väga raske leida.

- **rajaleidja.ee/koolpooleli**
Kui Sul on põhikool, gümnaasium, kutse- või kõrgkool jäänud mingil põhjusel pooleli, siis siit saad teada, kuidas haridusteed jätkata.

- **rajaleidja.ee/korgkoolid**
Siit saad valdkondade ja erialade kaupa otsida Sulle huvi pakkuvat kõrgkooli.

- **rajaleidja.ee/kutsekoolilopetajale**
Ükskõik kas läksid kutsekooli pärast põhikooli või gümnaasiumi – sellelt lehel saad teada kõik oma edasised võimalused.

- **rajaleidja.ee/pohikoolilopetajale**
Siit saad teavet kõikide oma edasiste võimaluste kohta. Siin on kõikide Eesti gümnaasiumite lingid, Sul on võimalik otsida kutsekoole erialade kaupa ja leida teavet lõpu-eksamite, sh materjalide, lõpueksamite aegade ja ettevalmistuskursuste kohta.

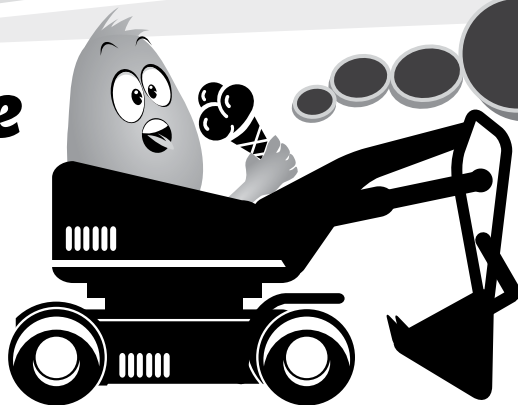

- **rajaleidja.ee/uksed**
Siit saad kuupäevalises järjekorras teavet nii kutse- kui ka kõrgkoolide avatud uste päevade kohta.

3. Tööle

*Kes ei tööta,
see ei söö.*

Suure osa elust veedab inimene tööd tehes ja seepärast on elukutse- ja töökohavalik väga olulised. Need mõjutavad Sinu edasist elu – sissetulekut, elukohta, vaba aja veetmise võimalusi, rahulolu iseenda ja maailmaga. Seega saab öelda, et töö ei eksisteeri meie muust elust eraldi, vaid on sellega tihedalt seotud.

Nende teemadega tegeledki selles peatükis.

9 Minu teadmised töömaailmast

Tee iga väite taha sobivasse tulpja rist.

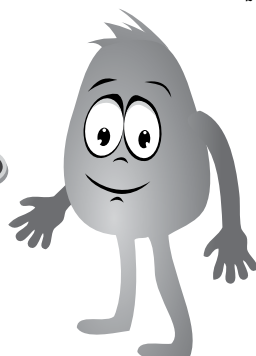
9

	Nõus	Ei ole nõus
Enamikul inimestest on oma elu jooksul mitu töökohta		
Saan töötusimisoskusi juba õpingute ajal arendada		
Parimad ametid on need, kus palk on kõige kõrgem		
Elukutset valides on kasulik vestelda inimestega, kelle amet mulle meeldib		
Ühe inimese pikaajaline töötuks jäämine ei mõjuta teisi pereliikmeid		
Soovitud asjade ostmiseks on lihtne raha koguda, kui on olemas töökoht		
Mehed ja naised sobivad tehniliste ametite peale võrdselt ühtemoodi		
Võib juhtuda, et töökoha kaotamisel peab uue leidmiseks ümber õppima		
Kui ma töötan hästi ja annan endast parima, ei kaota ma töökohta kunagi		
Et olla õnnelik, peab olema kõrgepalgaline töökoht		

Vastused

1. Õige vastus: nõus. Töökohad muutuvad. Uusi asutusi tuleb juurde ja osa neist kaob. Ka inimene ise areneb aastate jooksul. Inimese tööiga on ju ligikaudu 40 aastat pikk.
2. Õige vastus: nõus. Ka siis, kui on soov end täielikult õppimisele pühendada, jääb võimalus töötada koolivahelajal.
3. Õige vastus: ei ole nõus. Kõrge palgaga töö ei pruugi vastata inimese huvidele.
4. Õige vastus: nõus. Oma ala asjatundjad võivad rääkida oma tööst midagi niisugust, mida internetist ei pruugi leida.
5. Õige vastus: ei ole nõus. Ühe inimese töötuks jäämine mõjutab otseselt teisi pereliikmeid nii rahalises mõttes kui ka emotsionaalselt.
6. Õige vastus: ei ole nõus. Palga suurusel on olemas, kas kogumiseks jääb raha üle või mitte.
7. Õige vastus: nõus. Edukus tehnilistel aladel on olemas võimetest, mitte soost.
8. Õige vastus: nõus. See on tõenäoline, sest töömaailm muutub kiiresti.
9. Õige vastus: ei ole nõus. Isegi kui väga hästi töötada, ei pruugi üks töökoht jääda elu lõpuni – firmad ja töökohad muutuvad.
10. Õige vastus: ei ole nõus. On väljendub erinevate eluroolide (hobid, töö, pere-kond, sõbrad jms) kooskõlas.

*Töömaailma tundmine
aitab teha parema
elukutsevaliku.*

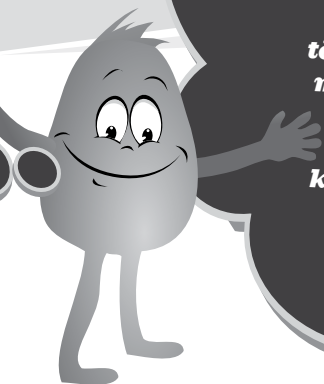

Tööle kandideerimiseks tuleb Sul tavaliselt esitada tööandjale oma CV ja motivatsioonikiri. Nende koostamisel pead mõtlema, milliseid teadmisi ja oskusi sellel töökohal vaja läheb. Seega ei saa Sa koostada ühesugust CVd ja motivatsioonikirja iga kord, kui tööle kandideerid. Motivatsioonikiri on tööle kandideerimisel sama tähtis kui CV. Selle järgi vastab tööandja peamisele küsimusele „Miks ma peaksin just Sinu valima?“.

12 Kk **Minu CV ja motivatsioonikiri**

Otsi lingi rajaleidja.ee/tootsing kaudu endale töopakumine, kuhu sooviksid kandideerida. Mine portaali stardiplats.ee ja täida oma CV. Seejärel kirjuta sulgudes ette antud juhiste järgi motivatsioonikiri. See harjutus aitab kirjeldada Su varasemaid kogemusi ja eeliseid ning mõista, mis on motivatsioonikiri. Päriselt tööle kandideerides tuleb see vormistada arvutis.

12 Kk

<input type="text"/>	(asutuse nimi)	<input type="text"/>	(Sinu nimi)
<input type="text"/>	(asutuse aadress)	<input type="text"/>	(aadress)
		<input type="text"/>	(e-post)
		<input type="text"/>	(telefon)
		<input type="text"/>	(kuupäev)

Lp (personalijuhi ja/või juhataja nimi)

Soovin kandideerida Teie väljakuulutatud konkursil ametikoha täitmiseks või Soovin tulla teie ettevõttesse erialasele praktikale valdkonnas.

Olen praegu kooli õpilane. Pärast kooli lõppu sooviksin (räägi oma tuleviku-
plaanidest, kaugematest eesmärkidest)

Olen sellest töökohast/praktikakohast huvitatud, sest

(näita oma huvi töökogemuse saamise vastu ning ettevõtte, ametikoha ja tööülesannete vastu).

- **ametid.rajalaidja.ee**

Siit leiad üle kolmesaja ameti- ja kutseal kirjelduse, mida ilmestavad fotod ning videod. Sa saad lugeda eri ametite töötingimustest, väljaõppevõimalustest, tervisenõuetest, vajalikest teadmistest ja oskustest ning isikuomadustest.

- **aktiva.ee**

Siit leiad juhised, kuidas asutada oma ettevõtet ja seda tulemuslikult üleval pidada.

- **cv.ee, cvkeskus.ee, hyppelaud.ee**

Nendest portaalidest soovitame endale tööd otsida. Siit leiad ka hooajatöö pakkumisi.

- **eures.ee**

Siit saad teada, millised võimalused avanevad Sul täisealisena välismaal töötamisel. Siin leidub nii tööpakkumisi kui ka võõrsil töötamise teemal nõustajate kontaktandmeid.

- **firstjob.ee**

Siit võid leida oma esimese töö või praktikakoha.

- **stardiplats.ee**

Abivahend oma kogemuste analüüsiks ning sisuka ja isikupärase CV koostamiseks.

- **tootukassa.ee**

Siit leiad tööpakkumiste andmebaasi, viited teistele andmebaasidele, tööle kandideerimiseks vajaliku dokumentatsiooni ja nõuanded tööle kandideerimiseks. Samuti saad teada, millised on Sinu võimalused, kui oled ennast töötuna arvele võtnud.

- **rajaleidja.ee/palk**

Siit saad teada, miks on Su töölepingus kirjas üks summa, aga palgapäeval saad kätte hoopis teise summa.

- **rajaleidja.ee/taskuraha**

Siit leiad kaheksa nippi, mis aitavad Sul läbi mõelda kõik etapid alates tööle kandideerimisest kuni töölepingu sõlmimiseni. Samuti saad teada, mitu tundi tohid Sa oma vanuses töötada ja millised on muud seaduspiirangud.

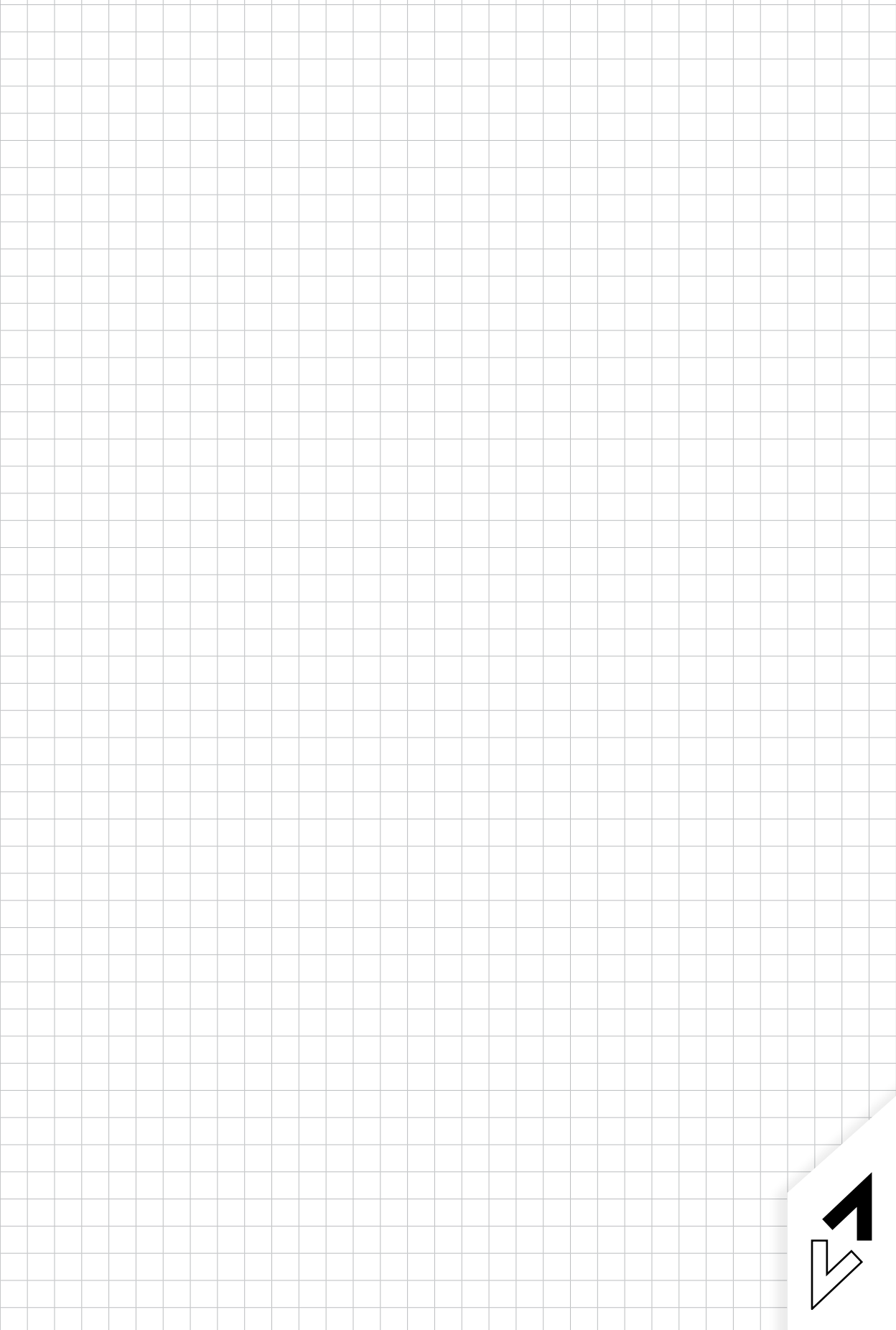
- **rajaleidja.ee/too**

Siit leiad kõik vajaliku, mida pead teadma töömaailmast, sh töö otsimise, töösuhte loomise, vajalike dokumentide, palga, puhkuse, ravikindlustuse, välismaal töötamise, seaduste jms kohta.

- **rajaleidja.ee/tootoolehed**

Siit leiad haridusteelised töölehed, mis aitavad lahti mõtestada erinevaid töömaailmaga seotud küsimusi.

4. Planeerin ja saavutan

Parim viis jõuda oma eesmärkides selgusele on need üles kirjutada. Siis hakkab kujutlusvõime nendega tegelema ja Sa suudad oma eesmärkide saavutamiseks tehtavat paremini ette kujutada.

**Minu
tulevikuplaan
9. klassis**

**Minu
tulevikuplaan
12. klassis**

**Minu
tulevikuplaan
kutsekooli
lõpus**

Selles peatükis saadki oma tulevikku planeerida.

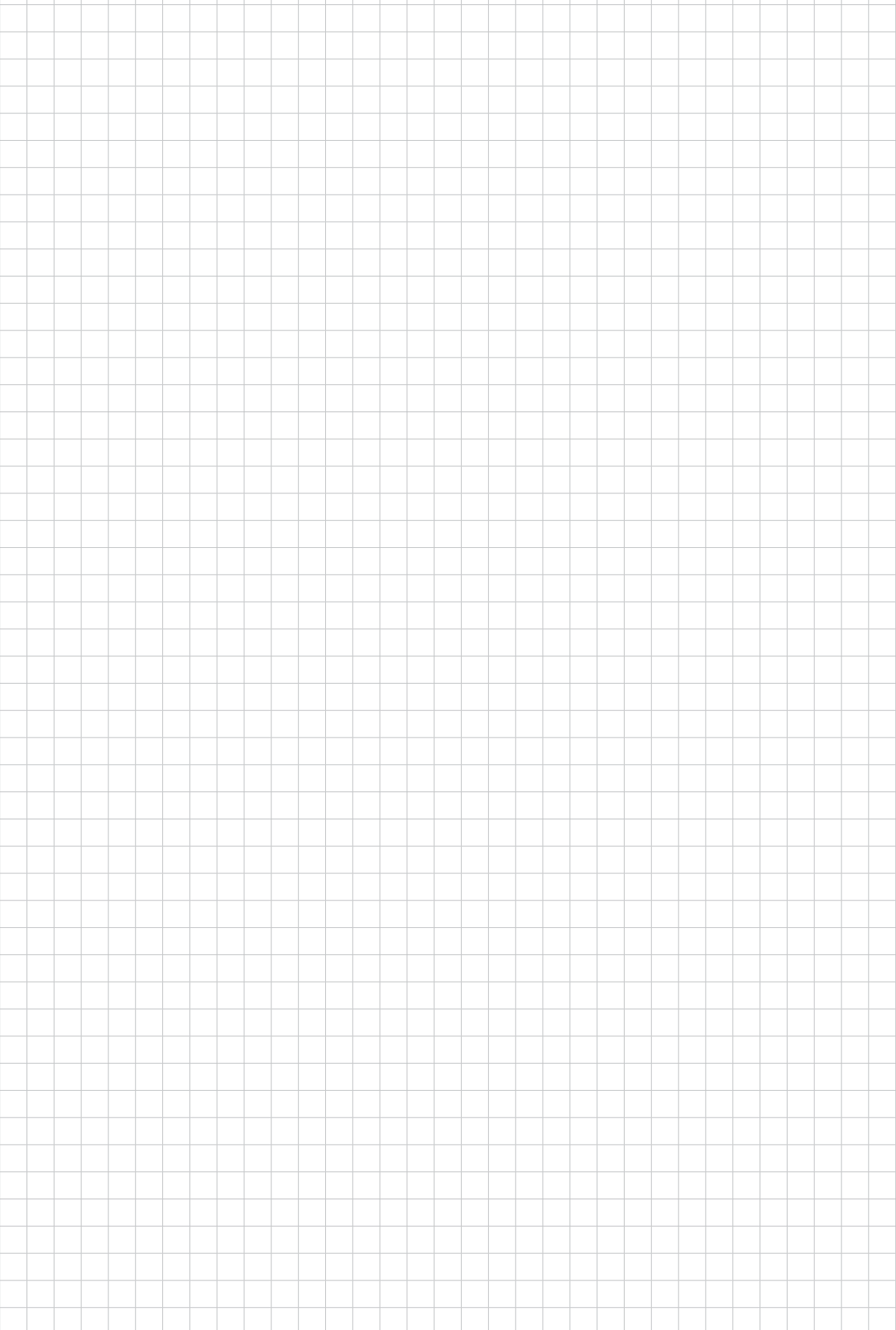

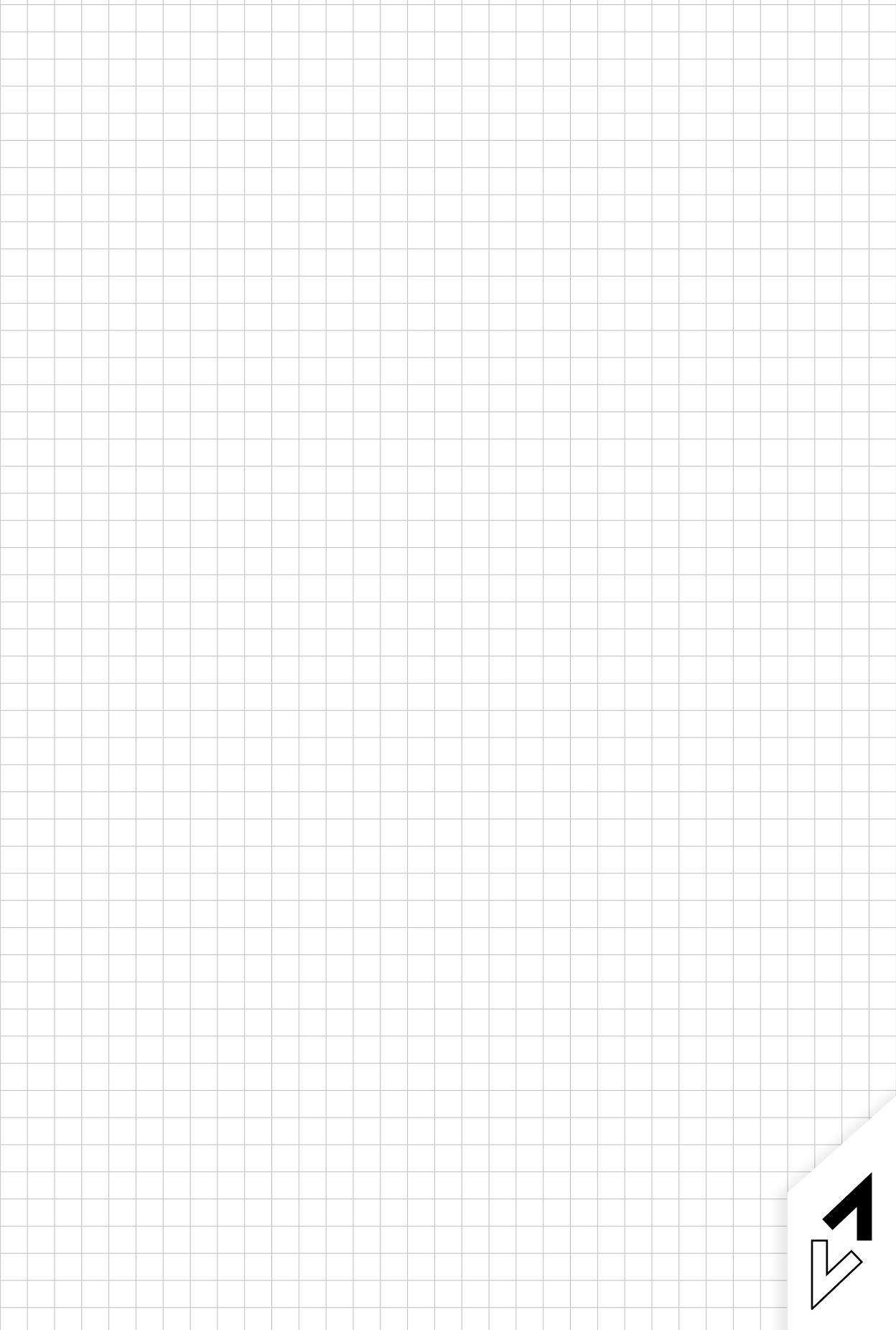

OLED OTSUSTANUD, KELLEKS SAAD

Enam-vähem

„Suurim viga elus on lähtuda soovist teenida raha. Kui teed seda, milleks Sul on annet ja kui oled selles küllalt hea, tuleb raha iseenesest.“
Greer Garson

Väga hea.
Kui satud hätta, külasta
RAJALEIDJA portaali
või keskust!

Jah

Ei

Sul on mitu mõtet, aga
Sa ei oska üht välja valida.
Kas vajad rohkem infot?

Ei

Oled kindel?
Kas oled lugenud huvipakkuva eriala
õppekava või tutvunud oma
tulevikuameti töötingimustega?
Kui tahad oma valikus kindel olla,
siis külasta
RAJALEIDJA portaali või keskust!

Jah

Jah

Kas mõtlesid oma otsuse
läbi? Tutvusid valitud
eriala õppekavaga?
Kas tead, milline on Su
tulevane igapäevatöö?

Kas oled mõelnud iseendast
ja oma võimalustest?

Ei

Alusta enese tundmaõppi-
mist portaalist **RAJALEIDJA**
Kiika rajaleidja.ee/kesmaolen

Ei

Jah

Jah

Kas oskad nimetada 10 ametit?

OSKUSED:
mis Sul hästi välja tuleb?

Kas tead, et mida paremini Sa
ennast tunned, seda lihtsam on
Sul elus valikuid teha?

Jah

VÄÄRTUSED:
motiveerivad Sind töötama

Ei

Kas mõni neist
sobiks Sulle?

Ei

HUVID:
tegevused, mida Sa naudid

Tundub, et Sa ei ole oma
otsust läbi mõelnud.
Mine algusesse tagasi.

Jah

Ei

TÖÖGA SEOTUD EELISTUSED:
näiteks meeldib reisida, ei meeldi
raskusi tõsta

Sa pole kaotanud,
kui Sul kõik kohe ei
õnnestu.
Sa oled kaotanud,
kui sa alla annad.

Väga hea!
Leia **RAJALEIDJA** lehel,
kus selleks õppida!
Abiks on Rajaleidja
kutsekoolide ja kõrg-
koolide andmebaasid.
rajaleidja.ee/kutsekoolid
rajaleidja.ee/korgkoolid

Vaata **RAJALEIDJA**
ametikirjelduste
andmebaasi:
ametid.rajaleidja.ee
Leidsid midagi põnevat?

Jah

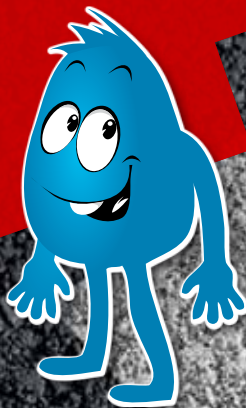
Ei

Enne kui lendama hakkad, tuleb
kindlaks teha oma tiibade siruulatus.

Külasta **RAJALEIDJA** keskust!
Sulle on abiks karjäärispetsialist,
kellega saad arutada oma tuleviku üle.

Kleepsuurk

Kleebi siia Sulle huvi pakkuvate koolide, infoportaalide, organisatsioonide jms kleepse, millelt võid leida teavet ja abi oma elutee planeerimisel.

Elukestva
õppe
programm

euro | guidance

R1JALEIDJA

Haridus- ja Teadus|ministeerium

ISBN 978-9949-513-15-4

9 789949 513154

roheline trükis

Trükitud keskkonnateadlikus trükkiettevõttes Ecoprint

